

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 36

Fylke:

Tilleggsspørsmål nr.

Herad:

Emne:

Bygdelag:

Oppskr. av:

Gard:

(adresse):

G.nr. 90

Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Det som ikkje folk seia ja eller nei, so nikkar folk med hove når dei svara ja, men kirtte på hove byder nei. Vinkas folk på deg, eller vinkas deg til seg, tyder det ja - lii kan ja det du bed tinn, på det som du vil. Vinkas du ifrå seg tyder det nei.
2. Tinnne helse på alle folk dei møter, også framande, tinn dei møter framandfolk i bygdi. Men dei helse ikkje på ukjende folk, når dei er ute på fjell. Tinnne helse berre på folk dei kjennur. Selangt eg kan skyna det, og eldre folk sagde so og, so var skikken frå gammalt den, at dei helse på alle, kjende og ukjende som dei møtte i bygdi.
3. Den skuedu helse fyrst, som var "utagard", var mest langfarande. Dette var so tinn dei møttest på gardene, eller på vegen.
4. Var det folk som var or noraste grund, folk som møttest afra, sa dei berre God morgen - godmorn - Goddag, eller God kveld. Var det blike som møttest fjeldan, var or same bygdi og litt lenger borte ifrå, so hant helse på dei, og brukte same ordi. Gode venter lagde dei gjerne til, bær tvo, Tinnne møte. Børn var nok ikkje. Tinnne møte, dei var som, både kar og kvende.
5. Kvitte ein presene tok folk hovudplagget av. Det

7614

Det same vort gjort når ihalbyggs elektriningas
möttert, slike som iktige möttert so jant. Pöggel.
Falket tok gjeldene hovudplagget av når dei möttert.
Hedes iktige lok dei hovudplagget av når dei
halsa på framande, utane nokon gjorde dei
kyende med desse. Brüksesigvare og Storvinder
var iktige tv i bygdi. - Kiviasium: Om ein
medhjelpas tv i daleu, död noko for eg vort
ford. Fortelst det, at han hadde slik age for
presten, at når han vunta preken til gods, tok
han hatten av seg, når han vunta preken var
komme inne på gorden sin eigedom, og hatten
bort han vunder arrene til preken sa at han
mü ta hatten på seg att.

6. Når ein tuld hovudplagget vunder arrene tygde det,
at ein var sars vgrdsam mot den ein halsa på.
7. Nei, ein halsa på same vis enn det var helg eldre
vgrka, enn ein var helge eldre kvordagsklood.
8. Folk handhalsa straks dei möttert. Kom falk
på viljing, so halsa dei som kom på alle i tükst,
leoni og.
9. Ja, det hende at hüsferne eldes hüs mori lagde
handi på okeli at kyde vevs og elektriningas som
kone til hüsar. Etter Goddag eldre Gotkvald vort
gjertem eldre gjertene ynkst velkomme, og dä
vort handi lagt på okeli deira.
10. Ja, eg hüsas gott, at mennene tok hatten av seg
når dei högde kyrkje klokka. Det var so enn
det var søndag eldre kvordag, enn dei var i arvid
kardagen og. Frinken tuld på og löys leüt äg
hüsas iktige ^{Körner} gjorde noko set i lille huse.
11. Det eldre var at mölke falk lekped på vegne,
so steig dei tilside, tok hovudplagget av, og skod
med högst hovud, til fylgje var Jose framüm.
Samleis vort gjort enn ein mölke bröfgygje,

men da stod ein rett, og held kumilands.

12. Nei, det å kulla på dyr eller visse ting er ikkjint her. Jæie, likevel her var nok eitt hjelpee i eldre tider.

Um lag 300 m. utedafor Lavik er eitt høgt berg, Feig-berget, vegene går like under berget. For høgre-vegane kom til Lavik, i 1894, hang der ein stein teppe i berget, um lag 3-4 m. teppe, og lingsa gott den steinen. Han hang strygt, og i eldre tider ofra folk ein skilling året, til kyrkja, for at steinen ikkje skulde detta ned og gjera skade. Dei skulde og tussa på steinen og visa han vordnad. Men dei eldte som forædde dette, fødte frå 1820 åri og fram til 1850 åri, minstent ikkje dette vart gjort, men fedrane deira visste um det frå sine yngre år. Truleg var det skutt med helsing og offer vonsefor etter 1800 talet. Når høgrevegane kom, i 1894, minna dei ut noko av berget, og då fekk dei sjå, at steinen hang júst ikkje so lænt.

13. Fra tidleg i ein morgun og fram til kl. 9, og val det og sa dei gomvorn. To tussa dei goddag fram til kl. 7 em. i ein sumvorn, tidan Godkald. Hæit og ættertid sa dei Goddag fram mot skymningi, tidan godkald. Godnatt sa dei i ein kuldun mås dei gjekk.

14. Utvornlegt var det nok ikkje å mytta ei helsing som ikkje var rett, men fekk dei kjembla av at nokon gjorde det for anna ein mors, totte dei han var so ein tæll.

15. Nei, ikkje visse svor, men det vart jant svor noko som var vel so tiliklegt.

16. Nei, det er ikkje vore vanlegt med "mors" eller Godmorgon, dagset kumndt. Goddag og Godkald vert bruka, i visse nos di breffer utagorte folk, eller kjem inn til utagorte folk. Men

og så iinn ein kjenn inn til gardsfalk helsec ein.
Egomors brors ein til gardsfalk uto og, dei andre
tellingane er mindre nøye med ein ein
brefte gardsfalk uto.

17

Når ein kjenn til falk som stund i arbeid, og so gards-
falk, helsec ein "eigne arbeidet", "eigne strauet". Kjenn
ein på andre gardar helsec ein "fyrst Goddag, og når
dei andre hev soora helsec ein "eigne arbeidet" eldr "stro-
uet". Falk som kviler helsec ein sameleis med "Eigne
kvila". Brudtåpsslag eldr andre falklag hev eg
høyrst like til no i det heile, vorko helsec med:
"Eigne laget deka". "Vel møtt", var ein ofta helsec
med når nokon brefte på vegeu, dette helsec
nok på og gås or bruk. Kjenn ein inn til falk
som sit med bordet, helsec ein alhid "Vel be-
komme", eldr "Eigne maten", sikkle sikkmaten
er oftaste bruka. Dei eldste eg minner, sa alltid:
"Eigne maten deka", men dette høyrer ein ikkje
no. Til desse tellingssåtalane var alltid evora: "Takk",
eldr: "Takk skal du ha"

18.

Gode uener som brefte helsec kvarandre og med
ordi: "Eigne deg." Det var nok ei gammal telling,
og ho er vel komi or bruk, det er mange år no sidan
eg hev høyrst denne tellingi. Tat ett lag, andan
yngre eldr eldre falk, og kvila på kyrkjivegeu,
var dei jant helsec med: "Kvile i fred" eldr
"Sittje i fred". Svaret var: "Takk, set deg di og", eldr
"de og", iinn det var fleine som kom. - Ja, no
hadde eg når glognet, at einne som kom inn til
falk som sat og itt, sa: "Eigne åto." Men iinn
dette var gammalt, eldr det var skjentord, veit eg
ikkje

19

Eg hugsar frå yngre år, at gjerles som kom, og
var møtte i tinnit, Tok utpatt tellingi når dei
kom inn i stova, sjålv iinn des ingre andre

1187

- inne var ein dei gjerdur hadde tulla på ute
i tinnit. Det var ein gamall skikk, men et gjen-
gen or brøk. Fiske gongen eg veit dette var
tulla saler var i 1920 åri ungdom. Nå sa dei
goddag i stova, ellers goddag i hùket.
20. Kom nokon og viede finna hùsforen, so tulla
dei på facket i stova, slo ein prat um verst,
fotalde mykende. So kom det so hilegk: "Det var
no deg hùsfos eg hùket viede finna, hoves det
so for deg, at me kinnua snakkarst litt." Og so
gjekk dei av og sat alene, um det var slikt
som ingen skùlde hùgva.
21. Det et skikk og banka på for ein går inn.
22. Bankar nokon på døri, svarar dei inne: Kom,
Kom inn, stig på, ellers ja.
23. Høyr som kom stogge gjerna end med døri,
men var med straks loden stige på: "Set
deg i stolen der, ellers einkvær kom med stol.
"Takk, eg skal ikkje setja, eg hev knaggdrund, eg
er hardig," var det gjerna svor. Eldes der inn-
komme sette seg, og der var gjerna litt lang
tard for hær kom fram med drundel.
24. Hovudplagget skùlde hær haka av seg straks
hær kom inn
25. Fær som var so aindmjuke, at dei gav seg til
med døri, fær oppmading um å setja seg.
Det hende og at hùsfos ellers hùsmor kom og
færde gjerdur lenger inn i stova
26. Doon som kom i drund, og stod med døri had
ein gjerna ikkje um å skigg innpå, det var
heller berre dei vakene.
27. Heil framande kom kom til gards, ellers inn
i stova var hær stùtt og setau å leggja noko
hærkelag i malet. Var det fær ein kjende namnel
på, og ein då fotte var med veyrmed, so

vort dei rynde hjartelig voverfoi. M. a. ved å lejada dei vorddeleg skole, jensua brikka at dei, og lejada dei sokkalegte iuu det Frongst. Vort det da godting mellom folkie, so vort dei framande bedne velkomne att, mas dei gjekt.

28. Det var nok bore seg at på same vis iuu framande eldes kjinningu kom. Det å kirkken av skolen som iuu kauid framande, vort brukt da eg var born, og i fyrste iungdoms-åri mine, no er det blitt på dekkikken.

29. Korleis innbedne gjeste, vort helaa velkomne ut mykjigast sagt i svar på lideligare spørsmål i samelista. Men dei vort og kynte best iuu bilt, med å få hjelp til å taka av seg og hengja opp iuu på kladi, var verst seurt, so vort dei borne kladbyle, og so vort det voverfoi kome med vortut drinke.

30. Ved kvordagslege vitjingas bad gjesten farvel, og lagde afke til: "Lev vel og hav det godt alle." Svaret var jamnart: "Takk, og deg og dine det same."

31. Skuیدا nokon iud på laugferd, vort dei ynskke: "Gud og lirkkeleg keis, måtte me mistast att, heile og kaldne." Men denne seiennaken er nok gjengue og brukt. Rieike nokon til Auvsika, som jamst hende i min iungdom, vort dei forande ynskkt: "Gud vere med deko", og dei svara: "Hud deko og." Dei tekna da held med å ikkje jinnast meir.

32, 33, 34, 35, 36, 37, 38. Kei, skikken å kysse nokon var ikkje brukt. Ja, kjoralefolk og mygipke gjorde det, det var mange som smeit seg til å sjå det. helder hev eg aldri høyrst at kysbing vort brukt.

39. Det vort mykje brukt tom moro, og kallast å legta nose, byfa nos.

136

46

Det kunde alle vakene gjera

41

Stikk som i stila nore kil boant vor ein beik som jant vor brukt. Det vor gjort med puke og langfingeren, og so helst ein ein eigne kumorstatt fram millom same tro fingras og synte paleis at ein hadde teke nore. "Taka nore" eller "smika nore", vor det kalla.

42.

"Eina gaskjake", vor gjort more og datter i millom, nis datterne kinte ut fra heimen, eller nis dei kom heim, etter a hava vore ute sitt bil. Det vor nok helst datterne som bydde seg innat more paleis.

43.

Det vor nok helst born millom foreldre og born dette vor gjort, men det trepte og millom more. Kuriosum: I sibirle Krigsare vor eg kjend med ei fin frua, og eg kjyste henne med yngre matvare. Soko jenta ho med og noke vor sendt, ~~og~~ betala og vor svært glad. Eg sende make ein sumor, og vones for etter kom ho hertil ~~xxx~~. Eg lag og Kvila omiddag ho kom, dette vor i slatten. Ho kom pa romet eg lag, tulra og takka for det eg hadde sendt. "Eg for nel ikke gjera deg ein kyss," sa ho. "Nei, det er ikke verd det." "Men eg kan nel ja gjera deg ein god kium da?" "Ja, det tek eg imot". Og det vor god kium - kjake - og vor og so heldig at eg hadde "blie heimateiger" = barbra meg desu dagene.

44.

Ordi "kil lukka", vor mytha nis folk hadde fenge born, s. d. jordegul, men ogsa nis gjentor vorfode. Vott og mytha nis ein tulra pa ny-trulova folk, og brudepar. Hai vor ogsa foreldre ynkst, "killeukka med tonen", "datter", killeukka med broderen,

1815

7.

- kiltukka med bytteri. Værforselone vorst gnekt
 kiltukka med myktona som kom på garden
45. Til jal sa dei, God jal, glederog jal, Signa jal,
 kakka, deg, deko det same vorst kvora. Takka for
 gæmlelivet og godt myse, Signa myse, takkardi
 vor dei same som for julegnekki
46. Ved dødsfall vorst sagt, "me tek del med deko i
 saken etter han, heime som for; "det vor eit
 tungt slag dette", "me totte han, ho vor reint
 umisraude". Ved motgang vorst ofta bode hjelp
 med eit eldes lutt, som fakk Frong um.
47. I slike høve var ein kynte medkjimla ved
 dødsfall og tung motgang vorst alltid takka
 iipp i handi.
48. I gravpud brukar ein alltid å takka ut, takka
 på vegne av den avlidne, takka for godt stes
 for iunnt i sjukdomar, m. m. Dette vorst
 gjort i tinnit, det kallast å takka av eldr ut.
49. Vanvyrdrand kynte dei nokon ved å sin degifra
 hann. Gjekk ein so drifra, vor vanvyrdranden
 stes.
- 50, st. Her reiar ein "dr" til alle, andre tiltaleord
 nok ikkje i bruk.